

## Zamyšlení nad Vyším principem

Mgr. Bohdana Soukupová, září 2013

V červnu 2012 proběhl na naší škole projekt Skutečný Vyší princip, jehož cílem bylo připomenutí tragických událostí z temného období našich dějin - heydrichiády. Projekt se uskutečnil z podnětu ředitele školy Mgr. Václava Kočovského. V červnu 1942 byli nacistickým režimem popraveni tři nevinní avšak totalitní ideologii nepohodlní lidé. Ředitel gymnázia PhDr. Josef Lukeš, sextán Antonín Stočes a jeho otec Vojtěch. Příbramské gymnázium se v tomto období nacházelo v budově naší školy. Široká veřejnost zná tento smutný příběh z filmu nedávno zemřelého režiséra Jiřího Krejčíka Vyší princip a nic na kvalitě tohoto snímku neubírá ani to, že některá fakta neodpovídají realitě.

O lidech, kteří nechvalně zasáhli do jejich životů, zde nebude zmínka. Ale je opravdu tak snadné čelit zlu? Historie zná mnoho příkladů lidí, kteří boji se zlem obětovali mnoho, někdy i to nejcennější, lidský život. Naši nechtění hrdinové také přinesli oběť nejvyšší. Cesta k dobru je dlouhá, klikatá a trnitá, lemovaná nepohodlím a nedostatkem. Oproti tomu zlo láká cestou snadnou a pohodlnou. Nadějí však zůstává, že odbočky z cesty někdy vedou zpět.

Totalitní ideologie jsou si podobné v tom, že omezují svobodu jednotlivce a nastolují systém, který umožní chování lidí, které nemůžeme pochopit. Tak dodnes na nás hrůzně působí koncentrační tábory a zničené životy rodin několika generací. Je svoboda nutná? Lidská bytost má kromě základních potřeb i potřeby vyšší. Mezi tyto patří i potřeba bezpečí, lásky, seberealizace vlastní a nejbližších, potřeba moci se svobodně vyjadřovat, svobodně si vybrat povolání i náboženské vyznání. To však totalitní ideologie nabízí jen těm, kteří s ní sympatizují. Dnešní doba nabízí také mnoho otázek. Zajištění sociálního smíru, pozornost k nejchudším má být prioritou. Neexistují však rychlá, snadná řešení. Historie již prověřila jejich nefunkčnost. Jak by se asi dnes ti, kteří obětovali svůj život, dívali na fakt, že i dnes existují skupiny, které nacistickou ideologii propagují? I nynější celosvětové události nám znovu připomínají, jak je rovnováha křehká.

Vraťme se však k událostem za heydrichiády. Tereza Kolaříková ze 4. ZL vytvořila velmi emotivní filmovou verzi tohoto tragického příběhu. Můžeme jí zhlédnout na webových stránkách naší školy. Oslovuje naše studenty znovu a znovu, vzbuzuje lítost, někdy i slzy. Ty však nejsou jen symbolem utrpení nebo lítosti. Navozují nový klid a jsou jasným signálem schopnosti cítit nespravedlnost, smutek, soucítit s druhými, odpustit.

I další prezentace, které studentky vytvářely na toto téma, přinesly mnoho podnětů k zamyšlení. Naše doba přináší jistě také mnohé problémy. Na pozadí tohoto dramatu však blednou. Nebo se jedná o nesnáze jiného typu? Nevíme snad kam směřujeme, co je v životě důležité, jak prožít život smysluplně, kde končí svoboda jednotlivce a začíná svoboda druhého? Možná nám jen chybí dobré zprávy a schopnost vnímat krásu.

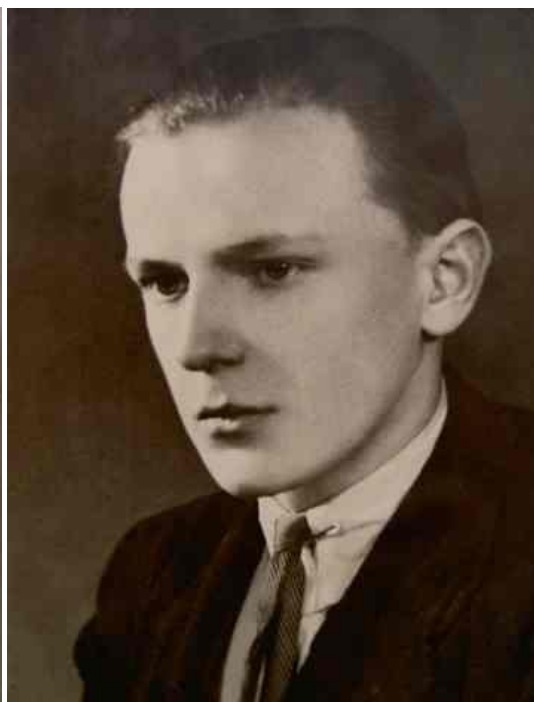
Vážme si tedy demokracie a nechme se inspirovat dobrem v podobě Vyšího principu.

„Pan ředitel byl vysoký, štíhlý, šedovlasý pán. Z jeho obličej vyzařoval klid. Záhy jsme si ho oblíbili, zejména pro ryzost jeho charakteru. Byl tím, čemu říkali staří Římané a římsí básníci „animo candida“. Za jeho působení jsme žili ve škole jako v idyle, když vezmete v úvahu onu dobu. Učili jsme se jako dříve, půjčovali jsme si knihy z profesorské knihovny, jejíž správu vzal po předchozím knihovníkovi sám ředitel Lukeš. Teprve po jeho

popravě jsme se dozvěděli, že nevyřadil ani jednu knihu, ačkoliv měl k tomu příkaz. Tento tichý člověk, mluvící nevzrušeným, spíš přitlumeným hlasem, kterého jsme považovali za samotáře zahloubaného jen do své práce, na první pohled snad i trochu neprůbojného, byl ve skutečnosti statečný a nesmlouvavý. Nesouhlasil s vyřazením knih, ale nechtěl, aby někdo druhý kvůli tomu riskoval. Ředitel Lukeš byl opravdu „Vyšší princip“, vzpomínka Marie Jandové - Kahovcové, profesorky gymnázia (J. Velfl, E. Dalasová: *Odkaz budoucnosti, o událostech na příbramském gymnáziu za heydrichiády*, Příbram 1982).

„Toník se zajímal o světovou literaturu, malířství, básníky. Ve třídě byl vůdčí osobností. Prožívali jsme spolu období mládí, dospívání. Trávili jsme spolu ve společném stanu nezapomenutelné skautské tábory pod Orlíkem u hájovny Vilemíny. Spolu jsme chodili do tanečních, spolu četli světové klasiky a hádali se o různých směrech v malířství, v hudbě. Spojovala nás i výměna svačin. V sobotu před jeho zatčením jsme chodili Pražskou ulicí a byli naprosto bez nálady a stísnění, vzpomínal Vladimír Struska, spolužák a kamarád Antonína Stočese (V. Struska: *Byla to zlá doba*, Podbrdsko VII, 2000).

„...byl to náš milovaný bratr...“



PhDr. Josef Lukeš, ředitel příbramského gymnázia  
od roku 1939, popravený 21. 6. 1942  
(archiv SZŠ a VOŠZ Příbram)

Antonín Stočes, student VI. A příbramského gymnázia  
v letech 1941/42, popravený 29. 6. 1942 (archiv SZŠ a  
VOŠZ Příbram)